

С. Г. Шевченко,
ст. викладач кафедри управління персоналом
і державної служби ЛРІДУ НАДУ

РОЛЬ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЧИННИКІВ У ФОРМУВАННІ ПОПИТУ НА ГРОШІ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Розглянуто проблеми управління процесом формування попиту на гроші, які пов'язані з відсутністю організаційних структур з відповідною компетенцією. Запропоновано коригуючі механізми для відповідної монетарної політики, яка проводиться через зміну параметрів чинників впливу. Крім того, проблематика попиту на гроші традиційно знаходиться на периферії практики державного регулювання економіки.

Ключові слова: фінансова система, попит на гроші, інфляція, монетарна політика.

У монетарних теоріях структура попиту на гроші розглядається через мотиви індивідів тримати в певній формі свій дохід або багатство. Розподіл багатства на різні форми його збереження визначається структурними та функціональними особливостями економічних систем, системою чинників, які формують рішення індивідів, і уподобаннями та перевагами, які виникають у індивідів.

Попит на гроші можна розглядати залежно від ролі, яку вони виконують в економіці – активну або пасивну. Активна роль пов'язується з функцією грошей, як засобу обігу. Пасивна роль пов'язується з функцією грошей, як засобу нагромадження, або скарбу. Крива попиту на гроші у вигляді рівносторонньої гіперболи свідчить про те, що у випадку зростання цін зростає попит на номінальні грошові залишки, при цьому залишається незмінним попит на їх реальну величину. Попит на пасивні грошові залишки виникає за “спекулятивними мотивами”.

Структура попиту на гроші визначається рішенням щодо використання та заощадження, споживання та інвестування багатства.

В економічній літературі розглядається попит, пов'язаний з можливим використанням грошей для здійснення товарообмінних платежів та

придбання фінансових активів, які приносять процентний дохід. Трансакційний попит та попит з боку фінансових активів розділяється згідно функцій, які використовують в економічних процесах.

При аналізі структури попиту на гроші важливо враховувати існуючий понятійний апарат. У багатьох випадках поняття “попит на гроші” і “мотиви попиту на гроші” вживаються як синоніми, хоча вони володіють різними властивостями. Значення поняття “мотив” пов’язано з прагненнями, які стимулюють або визначають певні дії. Грошовий попит визначають мотиви учасників економічної діяльності володіти готівкою для виконання певної функції, що властива грошам. Розуміння попиту на гроші пов’язано з уже сформованими мотивами володіти певним розміром готівки за визначених економічних умов. У формуванні певного виду попиту на гроші можуть приймати різні мотиви попиту, які в деяких випадках є протилежно направлені (мотив перестороги та спекулятивний мотив).

Зміна будь-якого чинника впливу змінює мотиви попиту на гроші і змінює всю структуру розподілу доходу. Для більш повного визначення впливу окремих мотивів необхідно врахувати динаміку номінальних та реальних процентних ставок.

Трансформаційні чинники змінюють свій вплив на формування попиту на гроші в зв’язку з їх постійною динамікою та розвитком в міру поглиблення ринкових реформ в економіці України. На відміну від традиційних або класичних факторів, дія яких є постійною, трансформаційні чинники обумовлені недосформованістю та недорозвиненістю багатьох ринкових інститутів та механізмів, і вплив їх постійно зменшується. В міру поглиблення реформ і наближення більшості параметрів монетарної сфери до стандартів, властивих ринковим економікам, вплив трансформаційних чинників на процеси формування попиту на гроші обмежується, що має бути враховане при проведенні грошово-кредитної політики та заходів з підвищення попиту на гроші.

На рисунку показано основні трансформаційні фактори попиту на гроші, дія яких постійно змінюється залежно від глибини ринкових реформ.

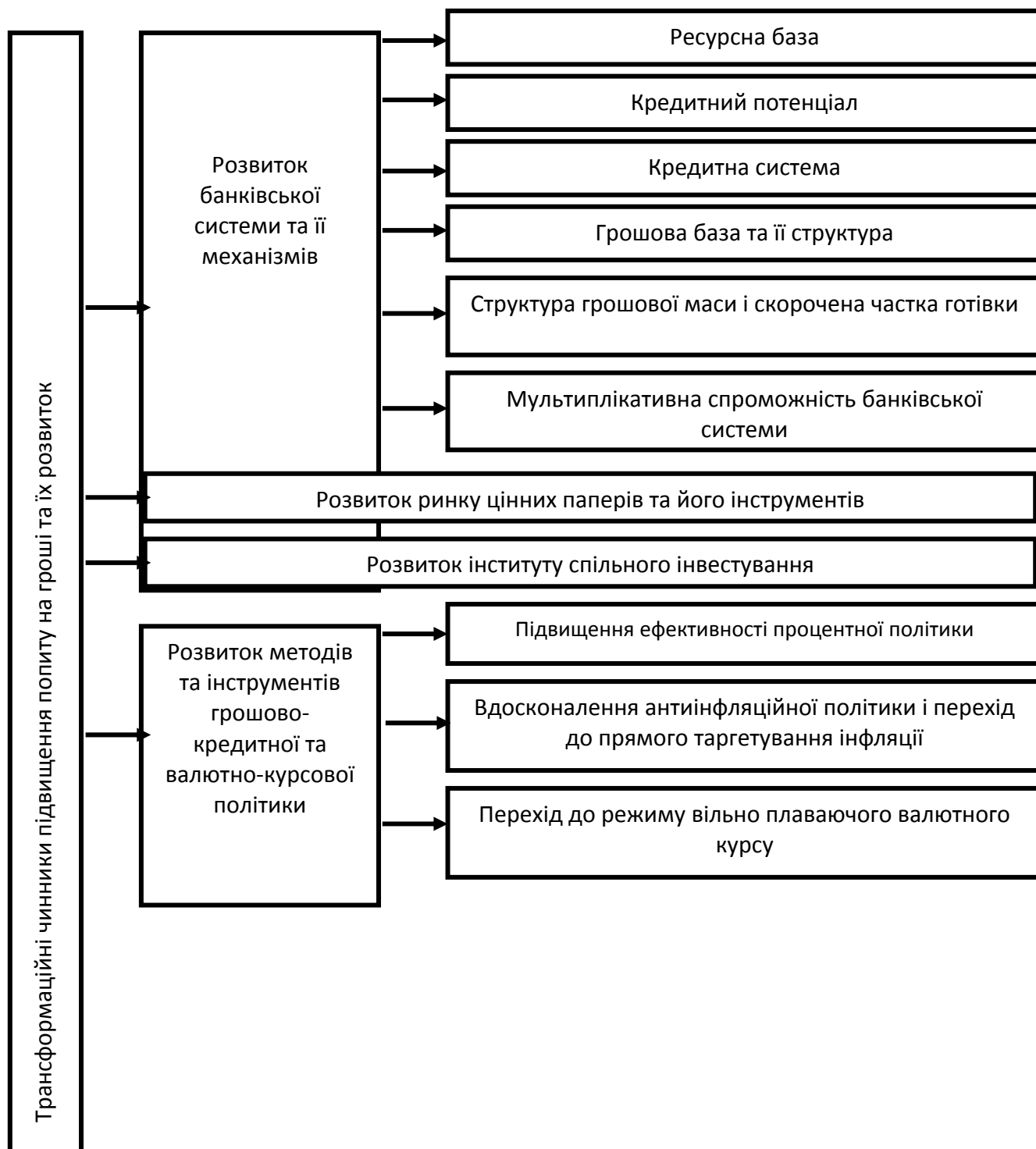

Рисунок. Трансформаційні чинники підвищення попиту на гроші та їх

Банківська система та її потенціал значною мірою визначає можливість забезпечити підвищення попиту на гроші. Тривалий період банківська

система розвивалась екстенсивно за рахунок розширення мережі комерційних банків. З 1992 по 1995 р. кількість комерційних банків зросла до 230. Проте статутний капітал більшості комерційних банків, їх активи були незначними, що обмежувало проведення операцій, пов'язаних зі збільшенням грошової маси. З 1999 р. почалося укрупнення банків, що дало змогу збільшити їх активи та розширити кредитні можливості. Проте комерційні банки та банківська система України володіє відносно незначними активами, які за загальним розміром можливо порівняти лише з активами великого міжнародного банку. За таких обставин банківська система України володіє обмеженими ресурсами для подальшого нарощування грошової маси.

Проблеми управління процесом формування попиту на гроші пов'язані з відсутністю організаційних структур з відповідною компетенцією. Крім того, проблематика попиту на гроші традиційно знаходиться на периферії практики державного регулювання економіки. В НБУ та Уряду України відсутні можливості для прямого управління процесом формування попиту на гроші. Проте, результати аналізу свідчать, що значна частина вже апробованих методів та інструментів грошово-кредитного регулювання, а також заходів державної економічної політики спроможне впливати на динаміку формування попиту на гроші. Таким чином, існуючі технічні можливості управління процесом формування попиту на гроші ігноруються і не використовуються при проведенні монетарної та державної економічної політики.

Для оцінки динаміки попиту на гроші доцільно використовувати еталонні значення, роль яких можуть виконувати аналогічні показники для розвинених економік або країн які вже завершують трансформаційні процеси. Порівняння фактичних показників монетизації зі стабільними або нормативними дає можливість зробити висновок стосовно фактичного стану попиту на гроші, прийняти відповідні регулюючі заходи для проведення процесу формування попиту на гроші до бажаних стандартів.

Стабільний попит на гроші є характерним для розвинених ринкових економік. Економічне зростання в умовах стабільного попиту на гроші досягається шляхом взаємодії реального і фінансового секторів економіки. Стабільний попит на гроші забезпечує через макроекономічні механізми ефективний попит, який є основою економічного зростання.

У сучасних умовах доцільно визначити оптимальні розміри емісійної можливості грошово-кредитної системи. У процесі формування попиту на гроші відбувається взаємодія систем чинників, які визначають особливості функціонування економічної системи. Для визначення напрямів впливу на формування грошового попиту можливо виділити класичні та екзогенні трансформаційні чинники. Складність та багатовимірність чинників вимагає використання сучасних економетричних моделей. Серед широкого спектру інструментів економіко-математичного моделювання, можливо використати економетричні оптимізаційні моделі із скалярною цільовою функцією.

Використання економіко-математичних методів спроможне допомогти врахувати широке коло чинників при розробці системи управління процесом формування попиту на гроші. В період трансформації економіки України формування попиту на гроші повинно знайти своє належне місце в грошово-кредитній та економічній політиці. Метою грошово-кредитної політики є досягнення макроекономічної стабілізації, дотримання нормативно передбачених темпів інфляції, забезпечення стабільності курсу національної валюти, досягнення збалансованого платіжного балансу, створення умов для позитивних структурних зрушень.

У проведенні грошово-кредитної політики НБУ щодо формування попиту на гроші необхідний одночасний прогноз оптимальних значень класичних та трансформованих змінних.

Для досягнення значення показника, властивого ринковим економікам, потрібний тривалий період, протягом якого можливо виділити етапні значення попиту на гроші. Цільові показники попиту на гроші необхідно

узгодити з чинниками впливу для їх досягнення – грошово-кредитною політикою НБУ.

Для проведення стабілізаційної політики використовується лінійно-квадратична модель прийняття рішень. В основі використання такої моделі є досягнення бажаних параметрів або цілей. При цьому вимагається задавати “ідеальні” або бажані значення моделі, попиту на гроші на основні макроекономічні показники: дохід, рівень інфляції, середні значення процентних ставок. У побудові лінійно-квадратичної моделі потрібно врахувати, що макроекономічні цілі можуть між собою конкурувати. Оптимальне поєднання цільових змінних, у тому числі попиту на гроші, дозволяє забезпечити стабілізацію економічної системи і забезпечити її перехід до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку.

Модель попиту на гроші має самостійне значення і її можна розглядати як змінну, що має характер результуючої макроекономічної взаємодії, внаслідок якої визначається частка доходу, яку бажають тримати у грошовій формі.

Управляюча змінна або ендогенна змінна використовується для досягнення бажаних цільових значень ендогенних чинників. У проведенні монетарної політики основними управляючими змінними є параметри емісійної політики, використання облікової ставки, норм резервування та операцій на відкритому ринку.

Метою проведення грошово-кредитної політики щодо формування попиту на гроші є досягнення ідеальних або бажаних значень економічної системи. На початку реалізації грошово-кредитної політики можливе небажане відхилення початкового рівня від бажаного.

Існує оптимальне відхилення, яке повинно бути досягнуте під час стабілізації економіки. Метою проведення заходів грошово-кредитної політики є досягнення оптимального значення цільової або управлінської змінної у певному період.

У процесі реалізації грошово-кредитної політики можуть бути не враховані деякі чинники і зроблені неправильні прогнози. Для визначення оптимальних параметрів попиту на гроші повинна бути врахована значна кількість умов, що забезпечується ваговими коефіцієнтами небажаних відхилень грошово-кредитної політики.

У реальній грошово-кредитній політиці попит на гроші не використовується як єдина мета, а разом з іншими змінними цілями, які повинні бути досягнуті. Для визначення значень попиту на гроші в системі інших макроекономічних показників доцільно визначати чисельне значення їх вагових коефіцієнтів.

Враховуючи значний вплив попиту на гроші на монетарну стабільність, а також на перебіг економічних процесів доцільно сформувати на загальнодержавному рівні контроль, а також систему корекції та управління за процесом формування попиту на гроші. Основним завданням такої системи має бути підвищення рівня монетизації ВВП за умов “насичення” економіки грошми, за відсутності інфляції і досягнення монетарної стабільності. При контролі і формуванні попиту на гроші важливо враховувати не лише підвищення рівня монетизації а й показники, які характеризують зростаючий вплив грошової маси.

Список використаних джерел

1. Дзюблюк О. Оптимізація механізмів грошово – кредитної політики центрального банку / О.Дзюблюк // Вісник НБУ. – 2003. – № 1. – С. 32–37.
2. Ковалюк О. М. Фінансовий механізм організації економіки України: проблеми теорії і практики / О. М. Ковалюк. – К., 2001. – 280 с.
3. Шаров О. Таргетування інфляції: світовий досвід та українські перспективи / О.Шаров // Вісник НБУ. – 2003. – № 7. – С. 15–19.

Shevchenko S. Role of transformation factors in forming of demand on money in the economy of Ukraine.

In the article the problems of process control of forming of demand on money which are related with absence of organizational structures with the proper jurisdiction are examined. Correcting mechanisms for the proper monetary policy which is conducted through the change of parameters of factors of influence are offered. In addition, problems of demand on money traditionally are on periphery of practice of government control of economy.

Key words: financial system, demand on money, inflation, monetary policy.

***С. Г. Шевченко.* Роль трансформационных факторов в формировании спроса на деньги в экономике Украины.**

Рассмотрены проблемы управления процессом формирования спроса на деньги, которые связаны с отсутствием организационных структур с соответствующей компетенцией. Предложены корректирующие механизмы для соответствующей монетарной политики, которая проводится через изменение параметров факторов влияния. Кроме того, проблематика спроса на деньги традиционно находится на периферии практики государственной регуляции экономики.

Ключевые слова: финансовая система, спрос на деньги, инфляция, монетарная политика.